

Overweging 24 december 2022

Bij het Kerstevangelie volgens Lucas.

Bij de voorbereiding bleven we cirkelen rond het thema 'gastvrijheid'.

Enkele gedachten wil ik vanavond met u delen, eerst een die ik opdeed in Bethlehem. De eerste is een ervaring toen we een ontmoeting hadden met een groepje inwoners van die stad. Het was zeer indrukwekkend hoe zij vertelden over de benarde en vaak penibele situatie waarin zij leven, omgeven door een twee meter hoge muur. Zij voelen zich gevangen in hun eigen stad. Zij voelen zich verjaagd uit hun eigen land en van gastvrijheid is op geen enkel moment sprake geweest.

De tweede ervaring was bij een rondleiding door de stad, natuurlijk naar de geboortekerk, maar ook lieten ze een aantal huizen zien, die lijken op de herbergen van toen. Kijk, zei een van hen: jullie hebben het kerstverhaal in de loop van de tijd verbasterd tot een verhaal waarin mensen uit de streek zelf zich helemaal niet meer herkennen. Het past helemaal niet bij onze cultuur om mensen de deur te wijzen en al helemaal niet als de ander – zoals Maria in het Kerstverhaal - zwanger is. En zeker niet als het mensen zijn uit hun eigen 'volk'. In het evangelie van Lucas staat alleen: "omdat er voor hen geen plaats was in het gastenverblijf". In menige kinderbijbel worden Maria en Jozef van de ene herberg naar de andere verwezen en weggestuurd. Maar het ligt heel anders, legde onze gids uit. Kijk, hier die herbergen hebben een bovenverdieping: die is voor de gasten; daar zijn grote zalen waar het vaak krioelt van de mensen. Dat is zeker geen rustige plek voor een vrouw om te bevallen. Maar daaronder, op de begane grond, is de ruimte voor de dieren. Daar zijn stallen. De schrijver van het verhaal heeft waarschijnlijk dat beeld voor ogen gehad: dat Jozef en Maria daar in een van de stallen onderdak hebben gevonden. De clou van het verhaal van Lucas was immers niet om de ongastvrijheid van de mensen aan de kaak te stellen, maar de bedoeling van het verhaal is dat Jezus geboren wordt te midden van een 'gebroken wereld'. Niet in een slijk paleis, maar in een stal; geen deftige bezoekers (tenminste niet als eerste), maar herders, het klootjesvolk, mensen die geen status of aanzien hadden in die maatschappij.

Dat verhaal was voor mij een echte eye-opener. Zo had ik het nog nooit begrepen of gehoord. Maar ik herkende het wel meteen. Wie wel eens in Zuid Europa op vakantie gaat (en dan niet in dure hotels, maar in kleinere dorpen) zal het zelf ook ervaren hebben: die enorme gastvrijheid. En wie in Afrika geweest is, MJ zal het beamen, kan er zeker over meespreken. Niet voor niets zijn het de zuidelijke landen die nog steeds de meeste vluchtelingen opvangen.

Het lijkt wel of mensen – naarmate ze het beter hebben – steeds meer drang krijgen om het eigene te beschermen en misschien groeit wel het gevoel van angst om datgene wat je hebt te verliezen of te moeten delen of af te staan...

Maar daarnaast, en dat is een tweede gedachte, is gastvrijheid ook: vrij zijn voor een ander, tijd vrij maken voor een ander. Spontaan, op een moment dat het nodig is en niet wanneer er een plekje vrij is in mijn agenda. Ik ga geen lofzang houden op vroeger, toen de achterdeur altijd open stond en je spontaan bij iemand binnen kon vallen, of op andere culturen, maar wij hebben in onze hectische (in elk geval Nederlandse) samenleving het individu en de ontplooiing ervan heel centraal gesteld, vaak ten koste van het geheel en van de solidariteit. Samen en samenleven wordt hier al gauw beperkt tot de eigen familie of vriendenkring. Dat de samenleving groter is en er veel meer mensen in de knel zitten, wordt daarmee vaak een probleem van de politiek of van instanties of misschien nog van vrijwilligers, die zich dat aantrekken.

Tot slot: Gastvrijheid lijkt simpel, als het je familie of vrienden betreft. Echte gastvrijheid betekent echter dat je veel moet loslaten of ter discussie durven stellen: er zijn meer meningen juist dan alleen de mijne; er zijn meer gewoontes goed, dan alleen de onze; er is meer dan wat ik denk en doe. Dat is ook gastvrijheid: de ander in zijn waarde laten; met respect omgaan met zijn cultuur en geloof of geaardheid.

En uiteindelijk is het ook nog God zelf, die vraagt om gastvrij te worden ontvangen in ons leven, om God een plek te geven in ons dagelijks leven, in ons doen en laten. Dat is misschien wel even moeilijk of nog moeilijker als die andere gastvrijheid. Maar het Kind van Bethlehem wil het ons allemaal leren.

Amen.